

ULLS QUE NO VOLEN VEURE

Save the Children

ANNEX COMUNITAT VALENCIANA

Els abusos sexuals a xiquets i xiquetes en Espanya i els errors del sistema

-I si açò és tan fàcil d'arreglar, per què no es fa?
-Simplement perquè els xiquets no voten.

Psicòloga forense especialitzada en infància

Directora Polítiques d'Infància i Sensibilització:
Ana Sastre

Coordinadora de la recerca:
Liliana Marcos

Equip investigador:
Lucía Martínez

Fotos:
Alba Lajarín

Dibuixos cedits per:
Javier Torres
Servei d'Infància i Família del
Institut Mallorquí d'Afers Socials

Gràfics i il·lustracions:
Germán Gullón (VALBHY)

Art i maquetació:
Alienor de Sas
Óscar Naranjo

Imprimeix:
Ricardo Gómez ee-comunicación

SETEMBRE 2017

Edita:
Save the Children España

Agraïments i abraçades a: Cadascun dels experts i professionals que ens han donat el seu temps i saviesa en les 48 entrevistes realitzades en el marc d'aquesta recerca. Especialment a les mares, per la seua força i per les llàgrimes compartides.

Dedicat a totes i tots els treballadors públics que, a voltes fins i tot contra vent i marea, es deixen la pell i l'ànima protegint a la infància contra la violència.

INTRODUCCIÓ

Segons l'última memòria de la Fiscalia General de l'Estat (2016), durant l'any 2015 es van iniciar un total de 176 processos judicials relacionats amb abusos sexuals a xiquets i xiquetes a la Comunitat Valenciana. Així mateix, durant tot aquest any, hem conegut un gran nombre de casos d'abusos sexuals contra la infància en la nostra Comunitat. Aquests abusos s'han comés tant en el context familiar, com en l'educatiu o el d'oci i temps lliure, i fins i tot els han patit xiquets i xiquetes tutelats per l'Administració. En tot cas, és en l'entorn més proper al xiquet i a la xiqueta on es produeixen la major part d'aquests abusos sexuals.

Davant aquesta situació ens preguntem; Com és possible? Què ha fallat perquè es produïren tants abusos? Com pot ser que s'arriben a conèixer els casos i no es denuncien? Per què es dicten tan poques sentències en relació als processos judicials que arriben a iniciar-se? Quina atenció reben aquests xiquets i xiquetes una vegada s'ha comès l'abús?

El present document, annex de l'informe "Ulls que no volen veure", explora la problemàtica dels abusos sexuals en la infància a la Comunitat Valenciana, tractant de donar resposta a aquestes preguntes, donant a conèixer què són els abusos sexuals (i, en conseqüència, què no) i indagant en l'abast dels errors que s'han pogut produir en la resposta donada des de l'Administració Pública. A més, i com a conclusió, s'aporten una sèrie de recomanacions per a protegir, i fer complir, els drets dels xiquets i les xiquetes.

Per a Save the Children, qualsevol mesura impulsada per governs autonòmics o locals que s'adopti per a atallar l'abús sexual infantil, hauria d'emmarcar-se en una Llei Orgànica d'àmbit estatal per a l'Eradicació de la Violència contra la Infància que ens permeta avançar cap a una societat on la infància estiga sempre protegida i lliure de violència.

RESUM EJECUTIU

QUÈ SÓN ELS ABUSOS SEXUALS A XIQUETS, XIQUETES I ADOLESCENTS?

Són un abús de poder.

Relació viciada
"d'amor disfuncional".

Comencen a
poc a poc...

Una manipulació de
sentiments, debilitats o
necessitats.

Les persones abusadores s'acosten de forma prioritària als xiquets i xiquetes més vulnerables:

1

Passius, sense afecte, amb poca confiança en si mateixa, aquells que són més manipulables.

2

En les famílies disfuncionals on no existeix la figura de l'adult protector.

3

Amb discapacitat intel·lectual.

**Entre un 10 i un 20%
de la població ha
sigut víctima d'abusos
sexuals en la seua
infància.**

S'imposa el silenci.

L'abusador és, en la
majoria de les vegades,
un conegut del xiquet o
xiqueta.

Solen repetir-se
diverses vegades
i estendre's en el
temps.

No hi ha un perfil
psicològic comú
de la persona
abusadora.

ELS XIQUETS

Els xiquets són majorment abusats entre els 11 o 12 anys i el seu agressor és un conegut amb autoritat: entrenador esportiu, professor, monitor de temps lliure...

LES XIQUETES

Les xiquetes són abusades de forma majoritària entre els 7 o 9 anys per un agressor de l'entorn familiar.

QUÈ NO SÓN ELS ABUSOS SEXUALS

Falsos mites

Els abusos sexuals no són comuns, passen en comptades ocasions.

Entre un 10 i 20% de la població ha sigut víctima d'abusos sexuals en la seua infància.

2

Qui ho cometen estan bojos, són uns monstres.

No existeix un perfil psicològic de l'abusador sexual. Ningú diria, a simple vista, que són monstres o que tinguen cap tipus de malaltia mental.

3

Si li ocorreguera a un xiquet o xiqueta propers, ens assabentaríem.

No són tan fàcils de detectar ni revelar: el secret és poderós pegament que uneix en molts casos a abusats i abusadors.

4

Els efectes són quasi sempre molt greus i tots els xiquets i xiquetes reaccionen igual.

La gravetat dels efectes depén de factors com la freqüència, el grau de parentiu, la intensitat, etc.

Falsos mites

Només es donen en classes socials baixes.

La realitat

L'abús sexual ocorre en tots els tipus de famílies.

Els agressors són desconeguts.

Sis de cada deu abusadors són coneguts en diferent grau pels xiquets i xiquetes.

Quan s'abusa sexualment d'un xiquet o xiqueta hi ha penetració o altres pràctiques sexuals considerades greus.

Els abusos sexuals a menors d'edat solen donar-se de forma gradual i progressiva. Comencen per tocaments i masturbacions i només en alguns casos la víctima arriba a patir accés carnal (coit vaginal en un 4,9% dels casos, anal en un 2,7%).

SÍMPTOMES I CONSEQÜÈNCIES

EFFECTES EMOCIONALS

Ansietat

Por generalitzada

Hostilitat i agressivitat

Culpa i vergonya

Baixa autoestima i sentiments d'estigmatització

Trastorn de l'estrès posttraumàtic

Depressió

Desconfiança

Rebuig del propi cos

EFFECTES SEXUALS

Coneixement sexual precoç o inadequat per a la seua edat

Conductes exhibicionistes o promiscuïtat

Excessiva curiositat sexual

Problemes d'identitat sexual

Masturbació compulsiva

EFFECTES SOCIALS

Retraïment social

Dèficit en habilitats socials

Conductes antisocials

CADENA SEQÜENCIAL D'ERRORS

1

Xiquet pateix abús sexual

- No hi ha educació sexual en les escoles
- Pares i mares no formats en abús sexual i sense habilitats de parentalitat positiva.

A la Comunitat Valenciana, l'educació sexual s'imparteix a partir dels 12 anys i no en totes les escoles

2

L'abús sexual s'allarga en el temps

- Educadors, pares i mares no saben veure l'abús.
- Professionals que es donen compte i no saben com actuar de forma correcta.

De mitjana els xiquets i xiquetes a Espanya pateixen 4 anys d'abusos

La Comunitat Valenciana no compta amb un servei d'atenció universal

4

Els drets del xiquet i la seua protecció no estan garantits

- La seua identitat i els detalls del cas ixen en els mitjans de comunicació.
- El judici és sobreseït temporalment i pot seguir en contacte continuat amb el seu agressor.
- No rep tractament psicològic ni ell ni la família.
- Internet no és segur.

3

L'abús acaba sense denúncia i l'abusador impune i lliure

- Col·legis i institucions oculten el problema.

Només un 15% dels col·legis espanyols on el xiquet ho ha explicat, ho comunica a les autoritats

3

S'inicia un procés judicial llarg i dolorós per a la víctima (veure més en pàgina següent)

- Els xiquets declaren davant de l'abusador.
- Els processos legals duren, de mitjana, tres anys.
- Els professionals no estan capacitats per a bregar amb aquestos casos.

A la Comunitat Valenciana, l'any 2015, es van iniciar 17'5 processos judicials per cada 100.000 xiquets i xiquetes

EL PROCÉS JUDICIAL

En la realitat*

De mitjana, els xiquets i xiquetes expliquen els abusos, una vegada denunciats, fins a 4 vegades**

1

Presca de declaració del menor d'edat i valoració de la seua credibilitat.

Ha de fer-se al més prompte possible, per personal altament qualificat, usant una metodologia estandarditzada i evitant que el menor d'edat haja de relatar el que li ha passat en múltiples ocasions.

En el món ideal

A la Comunitat Valenciana solament el 0,19% de les sentències es van realitzar amb prova preconstituïda.

2

Declaració davant el jutge gravada al més prompte possible com a prova preconstituïda.

Per a evitar la revictimització del xiquet i s'evite la contaminació del seu testimoniatge pel pas del temps, ha de fer-se en tots els casos i el més pròxim possible a quan van passar els abusos.

* Aquestes dades provenen de l'anàlisi de 203 sentències judicials datades entre l'1 d'octubre de 2012 i el 31 de desembre de 2016.

** A més de la presa de declaració del xiquet o xiqueta en la seua policial i l'exploració en la seua judicial, el xiquet o xiqueta pot veure's derivat fins a quatre unitats d'intervenció.

La mitjana nacional és de tres anys des de l'inici del procés legal fins a la seua fi. En un 38% dels casos s'empra com a atenuant la "dilació indeguda", és a dir, el propi tribunal reconeix que hi ha hagut retards que podrien haver-se evitat i rebaixa la condemna a l'acusat per haver patit per aquella espera innecessària.

A Espanya en un 86% dels casos el menor d'edat ha atestat en plenari.

3

Judici amigable.

Perquè el xiquet o xiqueta pugua ser escoltat com li correspon per dret el sistema legal, ha d'usar-se un espai segur i amigable, i mètodes apropiats segons el desenvolupament cognitiu i necessitats específiques del xiquet o xiqueta.

4

Fi relativament ràpida del procés.

El procés legal no s'allarga en el temps permetent el dret a recuperació de qui ha patit abusos.

ABUSOS SEXUALS EN LA COMUNITAT VALENCIANA

Els casos d'abusos sexuals a la Comunitat Valenciana. La punta de l'iceberg.

No existeixen fonts de dades ni estudis que ens permeten conèixer amb exactitud el nombre de xiquets i xiquetes de la Comunitat Valenciana que han patit o pateixen abusos sexuals. En 2016, es van realitzar 652 denúncies de delictes contra la llibertat sexual de menors d'edat¹, i una de cada 10 notificacions de sospita de maltractament infantil va ser d'abusos sexuals. Així mateix, un nombre significatiu d'estudis demostren que només el 15% dels casos d'abusos sexuals es denuncien², per la qual cosa les dades disponibles mostren només la punta de l'iceberg.

Si ben les dades oficials disponibles sobre abusos sexuals i infància a Espanya i a la Comunitat Valenciana mostren una imatge incompleta de la realitat d'aquesta problemàtica³, la seua anàlisi ens ajuda a acostar-nos i a estimar el seu vertader abast.

En l'actualitat comptem amb tres fonts de dades oficials: el Ministeri de l'Interior, que mostra el nombre de denúncies realitzades per tipologia de delicte, el Registre Unificat de Casos de Sospita de Maltractament Infantil (RUMI); que aporta informació sobre el nombre de denúncies de sospita de maltractament infantil (inclòs l'abús sexual); i la memòria de la Fiscalia General de l'Estat, que ofereix estadística sobre els casos portats a judici, i sentències.

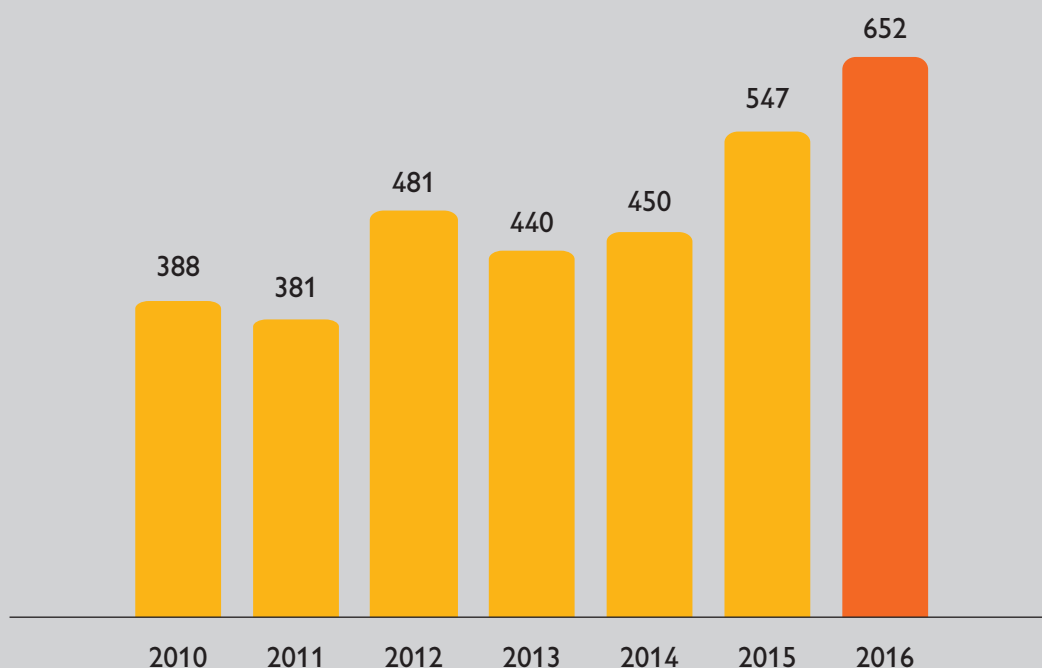
Segons les últimes dades oferides pel Ministeri de l'Interior sobre el nombre de denúncies relatives a "delictes contra la llibertat sexual a menors d'edat" (inclou abusos sexuals), s'observa que, a la Comunitat Valenciana, s'ha produït un augment d'un 19% de casos en el període 2015-2016, passant de 547 a 642 denúncies. D'aquesta manera, observem com el **nombre de casos denunciats en la Comunitat ha**

1 Per tal de fer una aproximació a la victimització infantil en abusos sexuals, ací s'inclouen les infraccions penals contra la llibertat sexual a menors d'edat corresponents a "corrupció de menors o incapacitats" i "altres delictes contra la llibertat i indemnitat sexual", és a dir, excloem "agressió sexual amb penetració" i "pornografia de menors"

2 Martínez, M. I (2012) El abuso sexual en niños y adolescentes, Criminología y Justicia

3 El Ministeri de l'Interior, que ofereix el nombre de denúncies per delicte i per CCAA, no té una categoria específica de delictes d'abusos sexuals, sinó que aglutina dins d'una mateixa categoria ("delictes contra la identitat sexual a menors d'edat") delictes com la pornografia o les agressions sexuals. D'altra banda, les CCAA no estan obligades a utilitzar el RUMI, per la qual cosa no ofereix informació detallada sobre el nombre de xiquets i xiquetes víctimes d'abusos sexuals ni tampoc sobre el tipus d'abús que han patit. Finalment, la informació facilitada per les fiscalies provincials ens permet conèixer el nombre de judicis iniciats per abusos sexuals en la infància.

Denúncies de delictes contra la llibertat sexual a la infància en la Comunitat Valenciana denunciats per anys

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri de l'Interior

La mitjana de casos iniciats i sentències dictades per al període 2012-2015 és de 125 i 30, respectivament.

augmentat 3 punts percentuals més que a Espanya, que ha augmentat en un 15,8%.

Pel que fa a les dades proporcionades pel RUMI en 2015, **quasi una de cada deu notificacions de maltractament infantil a la Comunitat Valenciana (54 en total) era d'abusos sexuals⁴**. És important interpretar aquestes dades amb cautela, ja que l'ús d'aquesta eina no és obligatori per a les CCAA, tot i que la seua utilització a la Comunitat Valenciana ha anat en augment (passant de 289 notificacions en el 2012 a 596 en el 2015, més del doble).

Altra font oficial que aporta informació sobre la incidència dels abusos sexuals en la infància a Espanya (amb dades disponibles per Comunitat Autònoma) és la memòria de la Fiscalia General de l'Estat. Aquesta font, amb dades arrellegades a escala provincial, ofereix el nombre d'obertures de processos judicials, i inclou, a més, el nombre de casos que cada any superen la fase d'instrucció, arribant a judici oral. **L'any 2015 (últimes dades disponibles) es van iniciar 176 casos i es van dictar 40 sentències relatives a abusos sexuals en la infància.**

⁴ Butlletí de dades estadístiques de mesures de protecció a la infància 2015. Ministeri de Sanitat Serveis Socials i Igualtat.

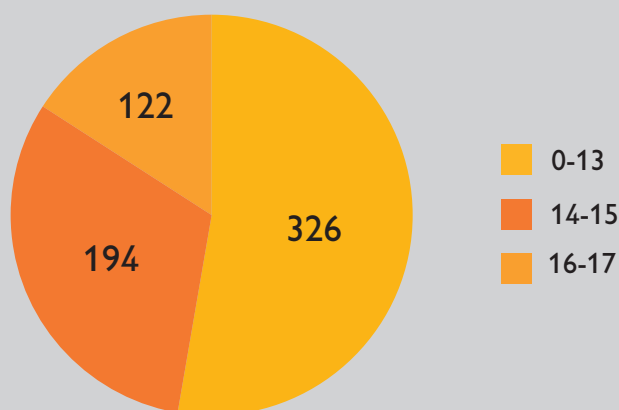
Mesures de prevenció: educació sexual i formació a professionals.

Els xiquets i xiquetes de la Comunitat Valenciana comencen a formar part del Programa d'Intervenció per a la Salut Sexual a partir dels 12 anys. Més de la meitat dels casos de violència sexual, inclòs abusos i altres formes de violència, en aquesta Comunitat ocorren quan la víctima és menor de 13 anys.

El Programa d'Intervenció per a la Salut Sexual (PIES)⁵ de la Comunitat Valenciana és una activitat coordinada per la Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública i la Conselleria d'Educació, Investigació Cultural i Esport i consisteix en una sèrie de cursos/tallers oferits a alumnes i alumnes dels centres escolars de la Comunitat i impartits per professionals de la salut i de l'educació.

El 51% de les víctimes de delictes contra la llibertat sexual de la Comunitat Valenciana en el 2015 era menor de 13 anys

Nombre de xiquets i xiquetes víctimes de delictes contra la llibertat sexual a la Comunitat Valenciana per edat en el 2015

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri de l'Interior

Aquest programa ha sigut substancialment reformat a través de la nova Estratègia Valenciana de Salut Sexual i Reproductiva⁶ que inclou, entre

⁵ <http://cuidatecv.es/pies/>

⁶ Estratègia Valenciana de Salut Sexual i Reproductiva 2017-2021 <http://www.san.gva.es/documents/151311/a9f73aa9-7df3-4db0-a7f4-fcf4bcb2df7e>

altres mesures⁷, **l'avançament de l'educació sexual dels 14 anys als 12 anys**, l'impuls d'una educació sexual integral com a part del currículum escolar, una major formació a professionals sobre temes relacionats amb la prevenció i identificació d'abusos sexuals (a més d'altres tipus de violència sexual), i l'objectiu d'ampliar l'abast d'aquests cursos a través de la seua completa universalització⁸.

En tot cas, si ben els canvis que contempla aquesta estratègia són positius, és important que les accions contemplades s'acompanyen d'un pressupost que faça possible la correcta implantació i avaluació de la mateixa. A més, el PIES haurà de seguir avançant fins que la seua implantació aconseguisca edats més primerenques (la UNESCO, Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència y la Cultura, planteja que l'educació sexual ha de donar-se des de l'inici de la vida⁹), assegurant el seu abast a tots els centres escolars de la Comunitat, independentment de la seua titularitat i comptant aquesta amb la participació dels pares, mares o tutors responsables.

D'aquesta manera, l'estratègia valenciana representa una bona oportunitat per a donar resposta a la falta de dades fiables a través d'estudis d'investigació que oferisquen un coneixement real d'aquesta realitat i afavorisquen una correcta orientació de les polítiques públiques dirigides a eliminar aquesta xacra.

El sistema de protecció: recursos d'atenció i protocols de coordinació.

A la Comunitat Valenciana existeix únicament una entitat que, amb fons públics, atén als xiquets i xiquetes víctimes d'abusos sexuals derivats pels serveis socials o tutelats per l'Administració. En l'actualitat, no existeix cap protocol marc o mecanisme de coordinació entre tots els sectors que intervenen amb la infància.

Des de l'Administració s'estan impulsant una sèrie de mesures encaminades a millorar l'atenció als xiquets i xiquetes víctimes d'abusos sexuals a la Comunitat Valenciana. Aquestes mesures consisteixen en la reorganització i especialització dels recursos d'atenció existents, apostant per un model d'atenció pública i, en els casos derivats a l'atenció privada, apostant per una relació de tipus contractual i no sobre la base de subvencions.

7 A més, aquesta estratègia pretén millorar la coordinació intersectorial, l'accés a la informació tenint en compte als col·lectius en risc de pobresa i exclusió i el suport a accions de sensibilització.

8 UNESCO, Educación Integral de la sexualidad: conceptos, enfoques y competencias (2014).

9 Durant el 2014-2015 va haver-hi un 59% de participació dels centres educatius de la Comunitat Valenciana, sent aquesta molt diferent segons la titularitat del centre, amb un 83% en els centres de titularitat pública enfront del 35% en els de privada). Font: Estratègia de Salut Sexual i Reproductiva de la Comunitat Valenciana.

Aquestes mesures poden suposar una millora per a la infància de la Comunitat Valenciana garantint un servei de qualitat i especialitzat. Malgrat açò, és essencial que, en aquest període de canvi organitzatiu, no es deixi de garantir la correcta atenció d'aquests xiquets i xiquetes, evitant que els canvis suposen una reducció del servei o de la qualitat del mateix.

D'aquesta manera volem assenyalar que, a data de la publicació d'aquest informe i des de gener del 2017, només existeix un recurs privat especialitzat que, amb fons públics i a través d'un contracte amb l'Administració, atén a aquests xiquets i xiquetes. Aquest recurs, que ofereix un servei de diagnòstic, tractament i peritatge psicològic, atén a menors de 18 anys derivats des de serveis socials i/o aquells tutelats per l'Administració, així com a menors agressors i les seues famílies. No es tracta, per tant, d'un servei gratuït universal, ja que s'ofereix únicament a aquests dos perfils de xiquets i xiquetes.

Els protocols de coordinació entre els diferents sectors que intervenen en la protecció i atenció als xiquets i xiquetes que pateixen abusos sexuals són imprescindibles per a assegurar una resposta eficaç. **A la Comunitat Valenciana no existeix un protocol comú a tots els sectors com sí existeix al País Basc o Andalusia, ni tampoc existeix una obligatorietat en la notificació.** No obstant açò, des de 2014, existeix un protocol específic per al sector educatiu (Ordre de la Conselleria d'Educació 62/2014) que inclou material de difusió per a garantir el seu coneixement entre els diferents professionals.

Resposta del Sistema Judicial a la Comunitat Valenciana

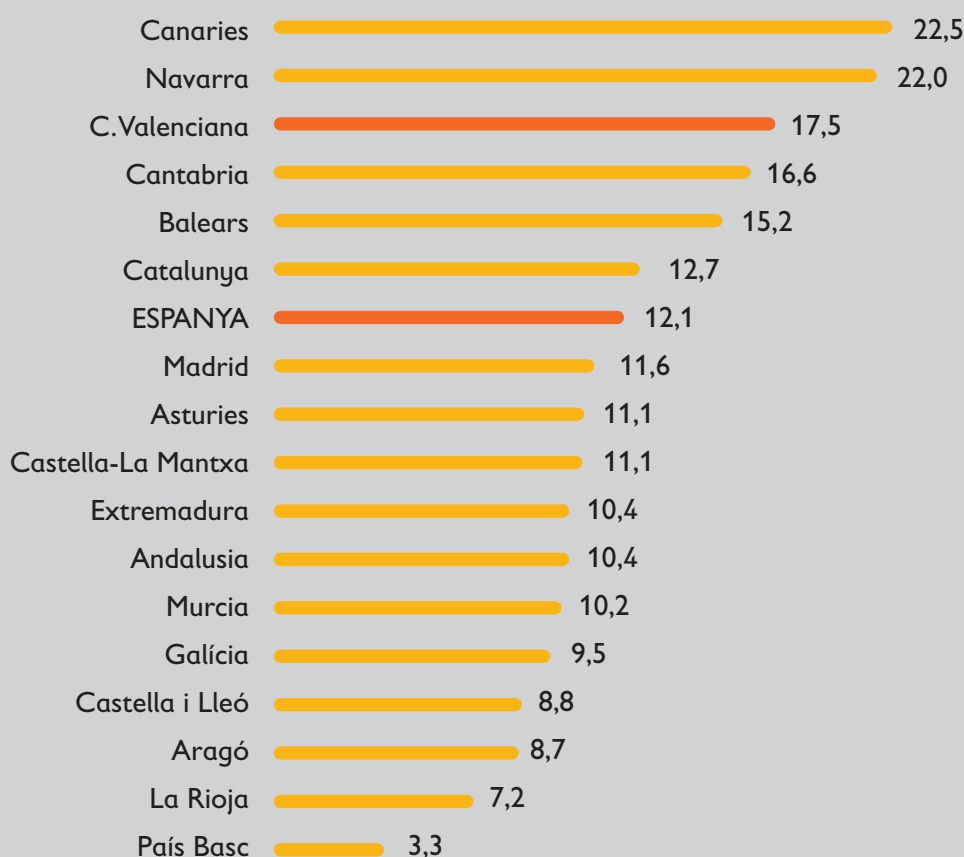
A la Comunitat Valenciana, al voltant de vuit de cada deu processos judicials iniciats acaben en sobreseïment, dada que se situa per damunt de la mitjana espanyola (72,2%). A més, en tan sols una de les sentències de tribunals valencians recollides per les bases de dades de jurisprudència analitzades, es va preconstituïr la declaració del menor d'edat.

Una de les formes de mesurar la capacitat dels jutjats de la Comunitat Valenciana per a iniciar processos judicials sobre abusos sexuals en la infància consisteix a observar la taxa de judicis iniciats pel que fa a la població infantil. La següent taula mostra com la Comunitat Valenciana té una capacitat per a iniciar processos judicials del 17,5% per cada 100,000 xiquets i xiquetes, en tercera posició a nivell nacional, només per darrere de Canàries (22,5%) i Navarra (22%).

No obstant açò, per a valorar l'activitat judicial de la Comunitat Valenciana i, la del cos de psicòlegs forenses¹⁰ encarregats de constituir les

¹⁰ El cos de psicòlegs forenses de la Comunitat Valenciana no està especialitzat i no se'ls exigeix una formació específica.

Taxa de processos judicials oberts per abús sexual a xiquets i xiquetes per cada 100.000 menors de 18 anys

Font: Elaboració pròpia en base a la memòria de la Fiscalía General de Estado

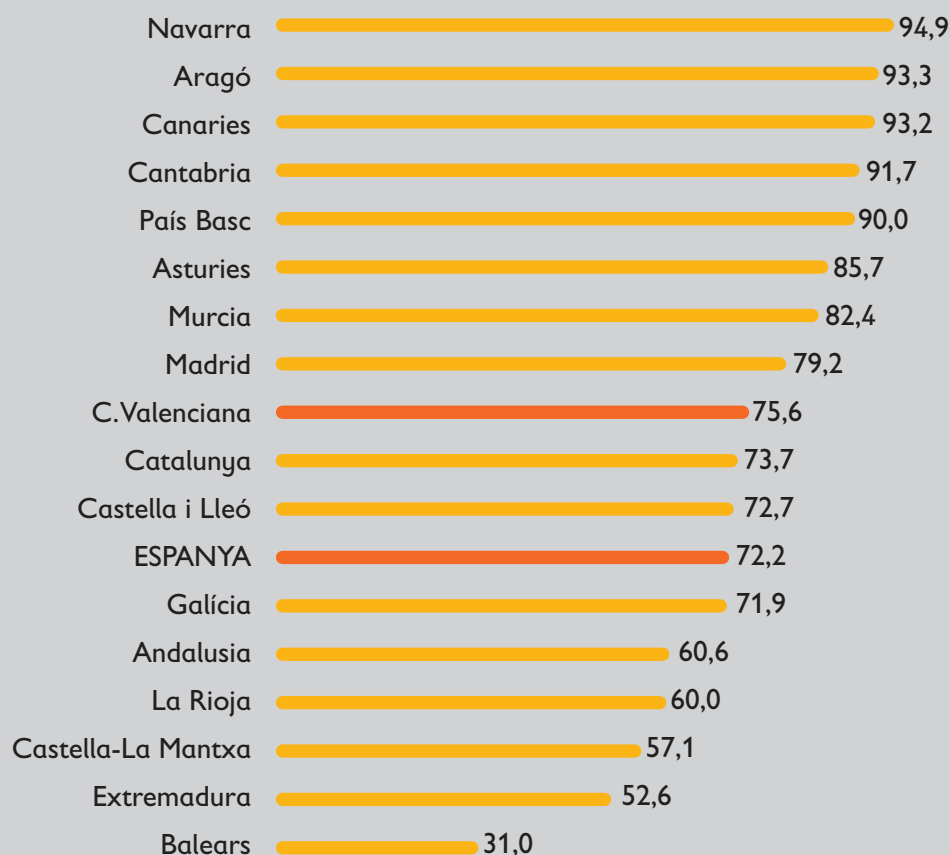
Quasi 8 de cada 10 casos sotmesos a judici són sobreseïts a la comunitat Valenciana, més del doble que en comunitats com la balear (3 de cada 10 casos)

proves que determinaran la celebració i la sentència del judici, resulta necessari comparar el nombre de processos iniciats amb el nombre de sentències que es dicten a l'any. La següent taula mostra com al voltant de huit de cada deu processos acaben en sobreseïment, dada que se situa per sobre de la mitjana espanyola (72,2%¹¹). Així, és destacable que el nombre de sentències dictades ha augmentat en quasi un 28% en el període 2014-2015, passant de 29 a 40 sentències judicials¹².

11 Per a fer aquest càlcul s'han utilitzat el total dels casos que es van obrir en el 2012 i les sentències que es van produir en el 2015, tenint en compte que els casos estan, de mitjana, 3 anys fins que es dicta sentència.

12 L'ús de la prova preconstituïda evita que el simple pas del temps i el consegüent oblit de detalls per part del menor d'edat es convertisquen en la millor defensa possible per a

Ràtio de casos no sentenciats en relació als processos judicials oberts (estimatiu de sobreseïment)

Font: Elaboració pròpia en base a la memòria de la Fiscalia General de Estado

Una altra de les qüestions a valorar és l'ús de la prova preconstituïda en els judicis per abusos sexuals infantils, que garanteix la correcta protecció dels xiquets i xiquetes, i evita la seua revictimització i pèrdua d'informació valuosa per a la sentència judicial .

Segons les dades obtingudes a partir de la revisió de sentències de jutjats de la Comunitat Valenciana disponibles, concloem que a València la preconstitució del testimoniatge és anecdòtica. En tan sols una de les sentències de tribunals valencians arrellegades per les bases de dades de jurisprudència analitzades, es va preconstituir la declaració del menor d'edat i ho va fer la Guàrdia Civil i no el jutjat. Aquesta afirmació resulta consistent amb la informació continguda en les memòries de les fiscalies provincials de la Comunitat. En elles es descriu la falta de matèria audiovisual i d'enregistrament per a, precisament, poder utilitzar els testimoniatsges com a proves preconstituïdes¹³.

un acusat d'aquest tipus de delictes. El dret de la víctima a recuperar-se, a poder oblidar i reconstruir la seua vida, també queda protegit amb la prova preconstituïda, en permetre que no s'obligue a un adolescent a relatar la violència que va patir 3, 4 o 5 anys abans.

13 "No existeix sistema d'enregistrament de les declaracions de víctimes menors o vulnerables en la forma prevista per la LECR", també destaca la "falta d'unes dependències adequades, <<dins dels Jutjats de Menors>>, per a l'exercici de la seua funció".

LES PRINCIPALS SOLUCIONS

Educació sexual i afectiva des d'edats primerenques: En països on tenen estesos programes de prevenció de l'abús sexual a través de la formació de xiquets i xiquetes, s'ha demostrat que les probabilitats de patir abusos arriben a reduir-se fins a la meitat. Els programes d'èxit són aquells que no es limiten a activitats puntuals, si no que s'integren en el currículum acadèmic, dedicant-los temps, materials estandarditzats adaptats a l'edat i impartits per personal format. Integrar l'educació sexual i afectiva des d'edats primerenques en la formació reglada reduiria l'abús i impactaria en adolescents millor preparats per a establir relacions basades en el respecte.

Parentalitat positiva: D'altra banda, aquelles persones que abusen de xiquets i xiquetes s'acosten abans a menors més passius, amb menys autoestima o que se senten sols. Donar a pares i mares eines de parentalitat positiva permetria fer als xiquets i xiquetes, dotant-los de més confiança en si mateixos, menys vulnerables a la manipulació present en l'abús sexual.

La prevención puede reducir la posibilidad de sufrir abusos a la mitad.

Formació, formació i més formació: Si aquells professionals que treballen prop de xiquets i xiquetes no saben com identificar a un menor d'edat potencialment víctima d'abusos, aquests s'allargaran més temps, i quan un xiquet o xiqueta explique el que li ha passat hi haurà més possibilitats que no siga cregut o una revelació indirecta no siga entesa. Després de revisar el currículum acadèmic de magisteri, del màster de professor o el curs per a accedir a les funcions de direcció, constatem que no hi ha cap esment a l'abús sexual, la violència contra la infància o la protecció de xiquets i xiquetes.

Protocols interns en els col·legis: Només un 15% dels col·legis en els quals el xiquet o xiqueta havia revelat els abusos, ho van notificar a les autoritats. És essencial que mestres i professors sàpien com actuar i comptar amb documents que donen confiança al centre i a la comunitat educativa, i ajuden a prevenir, detectar i manejar els possibles casos.

Protocols de coordinació intersectorial: Per a evitar la descoordinació entre institucions –serveis socials, policia, jutjats, sistema educatiu i sanitari- és necessari comptar amb protocols marc

que siguin elevats a la categoria de decret autonòmic per a garantir el seu obligat compliment.

Prova preconstituïda: El testimoniatge d'un xiquet o una xiqueta és l'única prova, en la majoria dels casos, que un abús sexual ha tingut lloc. Si entre que passe l'abús i la declaració passa molt de temps, el testimoniatge perd valor. Si al xiquet o xiqueta se li ha fet explicar moltes vegades la seua experiència, la declaració perd naturalitat, es comencen a introduir elements no propis del discurs original (reaccions que pensa el xiquet que esperen els adults, frases que han sentit d'uns altres...) i es fa menys creïble, independentment que l'abús haja tingut lloc. Per a "cuidar el testimoniatge" s'hauria de, garantint els drets de l'acusat, gravar al més prompte possible, en una entrevista liderada per un psicòleg forense que transmeta les preguntes de fiscal, jutge i advocat defensor. És el que es diu prova preconstituïda; i, allí on es fa millor, és aquell mateix psicòleg forense el que, sobre la base d'aquesta declaració, "valora la credibilitat del testimoniatge". Açò és, usant una metodologia científicament acceptada, analitza el discurs del xiquet o xiqueta per a concloure si és creïble, no ho és o no hi ha forma de saber-ho. D'aquesta forma s'evita que el xiquet o xiqueta ateste una vegada davant el jutge instructor, una vegada davant el psicòleg forense i una altra en el judici oral.

Malgrat els avantatges d'aquesta tècnica i que està acceptada legalment i recomanada internacionalment, tan sols en un 13% de les sentències estudiades per Save the Children es va acceptar la prova preconstituïda.

Una Llei Orgànica per a l'eradicació de la violència contra la infància: Una llei d'aquest tipus seria la manifestació màxima d'un compromís públic per la protecció de xiquets i xiquetes; permetria a treballadors públics i Administració comptar amb les eines necessàries per a avançar cap a una societat on la violència contra la infància no siga tolerada. Establiria processos i responsabilitats dels diferents poders de l'Estat i altres agents en la prevenció de la violència contra la infància i en la protecció dels i les menors d'edat.

La llei ha de vindre acompanyada per una estratègia, un document operatiu que permetria l'aplicació efectiva i total de la llei, amb objectius mesurables, accions concretes, indicadors que permeten avaluar els esforços invertits per Administracions a tots els nivells, pressupostos i marcs temporals.

Recursos per al tractament de xiquets i xiquetes i l'atenció a les famílies: Patir abús sexual en la infància constitueix, en moltes ocasions, una experiència que marca el desenvolupament psicològic de xiquets i xiquetes. Comptar amb recursos públics i d'accés universal, seria el desitjable. No obstant açò, el nivell de desenvolupament dels recursos varia molt d'una Comunitat a una altra.

RECURSOS PER A MENORS VÍCTIMES D'ABUSOS A ESPANYA

- No hi ha recursos
- De vegades n'hi ha, depenent de recursos puntua
- N'hi ha per a alguns xiquets i xiquetes, els tutelats per l'administració o seguits per serveis socials
- Hi ha un servei públic i universal

Casa dels xiquets

En diversos països del nostre entorn els recursos d'atenció a xiquets i xiquetes que han patit abusos sexuals o altres formes de violència, s'articulen en les anomenades cases dels xiquets. Es tracta d'un únic espai de coordinació entre policia, serveis socials, jutjats i sistema sanitari, que evita que el xiquet i xiqueta haja d'acudir a múltiples institucions. Explica la seua història una única vegada i rep atenció sense possibilitats de descoordinació o revictimització. On funcionen aquestes cases s'ha demostrat que augmenta el nombre de condemnes, més xiquets i xiquetes reben tractament i les investigacions de policia i serveis socials es fan de forma coordinada.

RECOMANACIONS EN EL CONTEXT DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Mesures transversals:

1. Realitzar investigacions i comptar amb dades desagregades accessibles que garantisquen el correcte disseny i avaluació de polítiques públiques dirigides a l'eradicació dels abusos sexuals en la infància.
2. Promoure mesures integrals basades en els principis de prevenció, detecció, protecció i reparació enfront de totes les formes de violència contra la infància, tal i com recull la PNL de lluita contra la violència infantil impulsada per les Corts Valencianes en el mes de juliol d'aquest mateix any mesures¹⁴. Així mateixa, aquestes mesures haurien de ser recollides en la futura Llei d'infància, així com en qualsevol norma o regulació relacionada amb la violència contra la infància de la nostra comunitat.

Prevenició:

3. Garantir que tots els xiquets i xiquetes accedeixen a ensenyament reglat i des d'etapes primerenques en educació afectiu-sexual.
4. Dur a terme campanyes de conscienciació que ajuden a acabar amb els mites al voltant de l'abús sexual i promoguen la detecció i denúncia.
5. Fomentar la parentalitat positiva entre pares i mares per a generar relacions sanes i afectives que permeten a xiquets i xiquetes criar-se en un ambient de confiança.
6. Donat l'augment de la incidència del grooming (o ús de les xarxes socials per a accedir a xiquets i xiquetes dels quals després abusar), s'han de fomentar mesures d'educació i autoprotecció dels xiquets i xiquetes per tal de fer front a l'abús sexual, inclòs el bon ús de les xarxes socials.

Detecció:

7. Incloure la formació en violència i protecció de la infància en el currículum formatiu formatius de mestres, professors i directores de centres educatius.
8. Formació de pares i mares, entrenadors, monitors d'oci i temps lliure, estudiants de cursos de formació professional orientats al treball amb xiquets i xiquetes en la prevenció i detecció dels abusos sexuals.
9. Formació a professionals de l'àmbit sanitari en el correcte compliment dels parts de lesions i en com intervenir amb un xiquet o xiqueta potencial víctima d'abusos per a evitar la seua revictimització.

¹⁴ Resolució 1031 del Butlletí Oficial de les Corts Valencianes, pàgina 29581. http://www.cortsvalecnianes.es/cs/Satellite/Layout/Page/1260974740194/ResolucionesAprobadas.html?lang=es_ES

10. Protocols intersectorials per al maneig dels abusos sexuals que eviten espais de descoordinació o incertesa i garantisquen una gestió el més àgil possible de cada cas.
11. Tots els centres educatius, públics, concertats i privats, han de dotar-se d'un protocol de detecció i gestió de casos de violència contra la infància, inclosos els abusos sexuals.

Protecció i Atenció

12. Enfortiment i ampliació dels recursos autonòmics a la Comunitat Valenciana, configurant-se com a recursos de tractament i atenció especialitzats, públics i gratuïts, des dels quals es coordinen jutjats i sistema de protecció i s'avance cap al model de "Cases dels Xiquets". Açò limitaria la revictimització secundària al no obligar a xiquets i xiquetes a declarar en múltiples ocasions o a transitar sense rumb clar per diverses institucions. Els recursos han de garantir:
 - a. Que quan siga necessari el xiquet o xiqueta rep tractament especialitzat.
 - b. Que hi ha un temps d'espera màxim de dos mesos des que el cas és notificat fins que és atès.
 - c. Que les famílies reben suport psicològic i acompanyament en el procés legal quan siga necessari.
 - d. Que pot gravar-se el testimoniatge del menor d'edat com a prova preconstituïda en el mateix procés i pels mateixos professionals que fan el peritatge de la credibilitat del testimoniatge.
 - e. Que el recurs autonòmic es configura com a centre de recursos per a altres professionals.
 - f. Que el servei és especialitzat, estable i de qualitat.
 - e. Que el recurso autonómico se configura como centro de recursos para otros profesionales.
 - f. Que el servicio es especializado, estable y de calidad.
13. Creació d'un registre online en el qual es detallen totes les intervencions (de serveis socials, sanitàries, policials, judicials...) per les quals passa un o una menor d'edat quan hi ha sospita o es revela un cas de violència. En tindre accés a aquest registre, les i els professionals no haurien de començar una intervenció sense coneixement de la situació prèvia. Açò evitaria que els jutjats de família es pronuncien sobre custòdies sense que el jutjat penal haja sentenciat el cas, i permetria que xiquets i xiquetes que han passat per un procés judicial que acaba en sobreseïment reben posteriorment suport i acompanyament.

Sistema Judicial

14. El sistema judicial hauria de comptar amb suficients recursos especialitzats en infància i violència per a garantir la seua agilitat, evitant que els casos d'abusos sexuals en la infància s'allarguen en el temps¹⁵.

15 Mitjana de demora per cas d'abusos sexuals és de 3 anys.

15. Els espais en els quals s'interactua amb els xiquets i xiquetes víctimes d'abusos (sales d'espera, sales on es prenen els testimoniatges, etc.) haurien de ser amigables per a la infància i estar adaptats a les seues necessitats.
16. S'ha de preconstituïr la declaració del menor d'edat com a prova gravada amb la finalitat de reduir al màxim les declaracions del menor d'edat.
17. En cas excepcional que el menor haja de declarar en la vista del judici per no haver-se acceptat la prova preconstituïda, es realitzarà la declaració tenint en compte els següents punts:
 - a. Prioridad temporal en la declaración del menor cuando esta deba hacerse en la fase del juicio oral.
 - b. Emisión por parte de los equipos psicosociales de un informe que detalle el estado emocional del menor en el momento de declarar y su capacidad para hacerlo en esa fase.
 - c. Se evitará la confrontación visual del niño o niña con el inculpado.
 - d. Las audiencias serán a puerta cerrada.
18. Donar preferència a la tramitació i celebració dels procediments d'abusos sexuals a menors per a evitar que les dilacions en el temps perjudiquen a la recuperació i restauració de drets dels menors d'edat o que es veja danyat el seu testimoniatge.
19. Formar a professionals de la justícia en les característiques dels abusos sexuals a xiquets i xiquetes.
20. Motivació suficient de totes les sentències sobre la base de l'interès superior del menor individualment considerat.
21. Creació d'un Cos Autònom de Psicòlegs Forenses adscrit a l'ens públic en el qual es garantisca formació específica en psicologia forense i evolutiva, i en la valoració del testimoniatge de xiquets i xiquetes.
22. Estandardització dels informes psicològics forenses, incloent en els mateixos la metodologia utilitzada, els resultats obtinguts a través de l'Anàlisi de Validesa de les Declaracions o SVA, així com informació sobre l'experiència i formació professional del psicòleg.
23. Les Oficines d'Atenció a Víctimes han de dotar-se de mitjans suficients, formació i protocols en l'atenció a xiquets i xiquetes víctimes d'abusos sexuals.
24. Els xiquets i xiquetes que passen per un procés legal per abusos sexuals en el marc d'un divorci contenciós han de ser declarats en risc i rebre suport i seguiment independentment del resultat del procés judicial.
25. L'aplicació de la Síndrome d'Alienació Parental no té base científica i no ha d'usar-se en Tribunals per ser un possible espai de desprotecció de xiquets i xiquetes.

SAVETHECHILDREN.ES

Save the Children